

1^ο 1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΚΑΛΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

«Βήματα για τη ζωή»

Σχολικό έτος: 2013-2014

Συντονίστρια:

Θεοδωρακάκου Ζαφειρία

Συμμετέχουσα εκπ/κός:

Απειρανθίτη Ευαγγελία

Μαθητές που συμμετέχουν: 24 νήπια/προνήπια

Εισαγωγή

Λίγα λόγια για τις ανάγκες της εποχής

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από συνεχείς και ριζικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα. Τα παγκόσμια κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά δεδομένα μεταβάλλονται ραγδαία και εμείς όλοι καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις που προκύπτουν στο νέο πολυπολιτισμικό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον που διαμορφώνεται.

Το σύγχρονο σχολείο είναι αναπόσπαστο οργανικό κομμάτι της κοινωνίας και κατά συνέπεια δέκτης όλων αυτών των αλλαγών. Καλείται λοιπόν με ευαισθησία και υπευθυνότητα να αφομοιώσει τις αλλαγές, να επαναπροσδιορίσει τους στόχους του με γνώμονα την καλλιέργεια, τον εφοδιασμό των μαθητών τόσο με επαρκείς γνωστικές όσο και με κοινωνικές δεξιότητες, προκειμένου να υιοθετήσουν θετικές στρατηγικές, οι οποίες θα παίξουν καταλυτικό ρόλο κατά τη διάρκεια της μαθητικής τους διαδρομής, αλλά και στη διαμόρφωση ενός ποιοτικού τρόπου ζωής σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο ως ενήλικες.

Τα ερευνητικά δεδομένα των τελευταίων ετών αποκαλύπτουν ότι τα σημερινά παιδιά καλούνται να αντιμετωπίσουν απaráμιλλες απαιτήσεις στην καθημερινή τους ζωή. Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας να εστιάζουν τόσο στη γνωστική επάρκεια των μαθητών όσο και στη συναισθηματική τους υγεία.

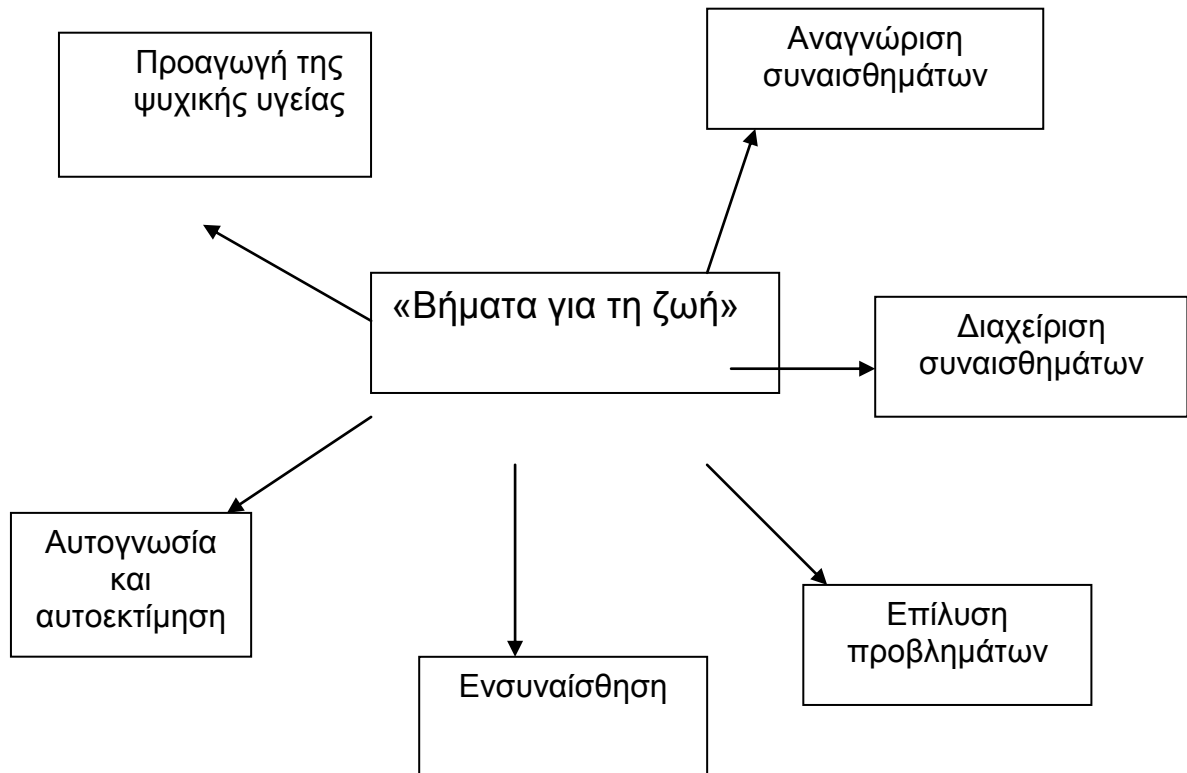
Λίγα λόγια για το πρόγραμμα «Βήματα για τη ζωή».

Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η προσχολική εκπαίδευση θεωρείται η «χρυσή εποχή του ανθρώπου» καθώς το παιδί αυτής της ηλικίας έχει τόσο μεγάλη «φυσική» ευκολία να κατακτήσει το περιβάλλον του και να θεμελιώσει βάσεις για τη ζωή του καλλιεργώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του.

Το πρόγραμμα «Βήματα για τη ζωή» αποτελεί ένα πρωτότυπο ολοκληρωμένο πρόγραμμα παρέμβασης Ατομικών και Κοινωνικών Δεξιοτήτων, διαμορφωμένο με βάση την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα και λαμβάνοντας υπόψη διάφορα προγράμματα Δεξιοτήτων Ζωής πανεπιστημίων του εξωτερικού. Αποτελεί πολύτιμο εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού προσχολικής αγωγής καθώς είναι ένα ολοκληρωμένο και δομημένο πρόγραμμα μαθημάτων που αφενός είναι βασισμένο στις αρχές του ΔΕΠΠΣ και αφετέρου ακολουθεί τις υποδείξεις του Οδηγού Νηπιαγωγού, με σκοπό την προαγωγή της ψυχικής υγείας των νηπίων, τη διαχείριση των συναισθημάτων τους και την επίλυση προβλημάτων.

Ένα πρόγραμμα διαθεματικής προσέγγισης για τη συναισθηματική ανάπτυξη των νηπίων

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

Στόχοι του προγράμματος

Τα νήπια:

- 1) Να αποκτήσουν την ικανότητα διαχείρισης των συναισθημάτων τους και υιοθέτησης κατάλληλων τρόπων έκφρασής τους.
- 2) Να αναπτύξουν την ικανότητα να γνωρίσουν τον εαυτό τους, τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του χαρακτήρα τους.
- 3) Να αναπτύξουν την ικανότητα για ενσυναίσθηση, ώστε να κατανοούν τις ανάγκες των συμμαθητών τους, να αποδέχονται τη διαφορετικότητα και να βελτιώνουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.
- 4) Να συμμετέχουν τόσο σε ατομικές όσο και σε ομαδικές δραστηριότητες με σκοπό την καλλιέργεια της αυτονομίας, της αυτοεκτίμησης, της συνεργατικότητας.

- 5) Να αναπτύξουν τη δημιουργική και κριτική τους σκέψη ώστε να αναζητούν ευρηματικές και εναλλακτικές λύσεις στην επίλυση προβλημάτων με τη βοήθεια της φαντασίας τους και την παραγωγή πρωτότυπων ιδεών.
- 6) Να δημιουργηθεί ένα πλούσιο σε ερεθίσματα μαθησιακό περιβάλλον, ευχάριστο, παιγνιώδες, δημοκρατικό που να ενδυναμώνει το θετικό κλίμα μέσα στην τάξη, να μειώνει τις εντάσεις, τις συγκρούσεις και την επιθετική συμπεριφορά των νηπίων.
- 7) Να προαχθεί η ενεργός εμπλοκή της οικογένειας στη μαθησιακή διαδικασία και η εποικοδομητική της συνεργασία με το Νηπιαγωγείο.

Μεθοδολογία

- Διαθεματική προσέγγιση του προγράμματος μέσω όλων των γνωστικών περιοχών του Αναλυτικού Προγράμματος.
- Βιωματική προσέγγιση / μαθητοκεντρική προσέγγιση
- Καταιγισμός ιδεών / Διαλογική συζήτηση
- Η αυτοπαρουσίαση των νηπίων (το «τιμώμενο πρόσωπο-βοηθός» της τάξης)
- Παιχνίδια ρόλων / Κουκλοθέατρο με γαντόκουκλες
- Τήρηση ημερολογίου
- Κλήρωση / τυχαία επιλογή
- Εικαστική και καλλιτεχνική έκφραση των νηπίων
- Άντληση πληροφοριών από διάφορες πηγές όπως διαδίκτυο
- Πλούσιο εποπτικό υλικό για επεξεργασία / παρουσίαση και σχολιασμός εικόνων
- Ανάγνωση βιβλίων

Έναυσμα

Το έναυσμα για να υλοποιήσουμε το παραπάνω πρόγραμμα Αγωγής Υγείας «Βήματα για τη ζωή» δόθηκε από την αρχή της σχολικής χρονιάς παρατηρώντας τη δυναμική της ομάδας, τη συμπεριφορά των νηπίων κατά τη διάρκεια των ελεύθερων και οργανωμένων δραστηριοτήτων, την αδυναμία τους να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους και να επιλύσουν τις συγκρούσεις τους με θεμιτούς τρόπους.

Παράλληλα λαμβάνοντας υπόψη πορίσματα ερευνών που καταλήγουν ότι στη νηπιακή ηλικία εγκαθιδρύονται οι συμπεριφορές, θεωρήσαμε ότι το «Βήματα για τη ζωή» θα αποτελέσει πολύτιμο αρωγό για εμάς ώστε να βοηθήσουμε τους μαθητές μας να καλλιεργήσουν τη συναισθηματική τους νοημοσύνη.

Ορίσαμε λοιπόν να υλοποιηθούν κάθε Τρίτη και Πέμπτη 25 μαθήματα που θα συνδέονταν με όλες τις γνωστικές περιοχές του Αναλυτικού Προγράμματος του Νηπιαγωγείου.

Σε προγραμματισμένη ενημερωτική συνάντηση με τους γονείς, τους παρουσιάσαμε το Πρόγραμμα και τους τρόπους με τους οποίους θα επεξεργαστούμε τις διάφορες έννοιες στο σχολείο και στο σπίτι. Επίσης τους εξηγήσαμε τον ουσιαστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι γραπτές επιστολές στην επικοινωνία και την κοινή προσπάθεια Νηπιαγωγείου - οικογένειας σε όλη τη διάρκεια του Προγράμματος. Έτσι ανοίχθηκαν τα πρώτα κανάλια επικοινωνίας και ουσιαστικής συνεργασίας με το οικογενειακό περιβάλλον. Οι γονείς έδειξαν από την πρώτη στιγμή ενδιαφέρον και προθυμία να εμπλακούν ενεργά στις διαδικασίες του Προγράμματος.

Υλοποίηση δραστηριοτήτων

Αρχικά στο πρώτο μάθημα, δημιουργήσαμε ένα γόνιμο περιβάλλον και αφού συγκεντρωθήκαμε στην παρεούλα ξεκινήσαμε να παρουσιάζουμε στα νήπια το Πρόγραμμα γράφοντας στον πίνακα τον τίτλο του και συλλαβίζοντάς τον, εξηγώντας ότι ονομάζεται έτσι γιατί θα μας βοηθήσει να μάθουμε τα σωστά βήματα για να λύσουμε τα προβλήματά μας και να παίζουμε όμορφα.

«Η δική μας αφίσα για το **Βήματα για τη ζωή**»

Βοηθήσαμε τα παιδιά να κατανοήσουν ότι θα περνάμε δύο πολύ ευχάριστες ώρες κάθε Τρίτη και Πέμπτη, όπου θα διασκεδάζουμε, θα παίζουμε κουκλοθέατρο, διάφορα παιχνίδια ρόλων και φυσικά κάθε φορά θα χρειαζόμαστε έναν «βοηθό - τιμώμενο πρόσωπο» που θα επιλέγεται τυχαία με τη δίκαιη διαδικασία της κλήρωσης. Η χαρά που έδειξαν τα νήπια όταν έμαθαν ότι θα γίνονται ένας - ένας με τη σειρά και με τυχαίο τρόπο «βοηθός» ήταν ανείπωτη.

«Οι κονκάρδες των ηθοποιών στα παιχνίδια ρόλων»

Κάθε φορά το παιδί που ήταν «τιμώμενο πρόσωπο» μας παρουσίαζε τον εαυτό του, φέρνοντας αγαπημένα του αντικείμενα από το σπίτι και τοποθετώντας οικογενειακές φωτογραφίες στον «Πίνακα Βοηθού», ο οποίος ήταν μόνιμα αναρτημένος στην γωνιά της παρεούλας σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Στο τέλος της ημέρας το «τιμώμενο πρόσωπο» κλήρωνε τον επόμενο βοηθό. Από το πρώτο κίολας μάθημα μοιράσαμε στους γονείς τις **εισαγωγικές επιστολές**.

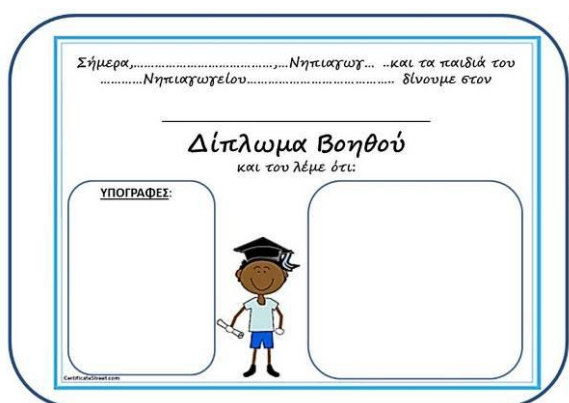

«Ο Πίνακας Βοηθού»

«Οι Κληρωτίδες μας»

Στο δεύτερο και τρίτο μάθημα παρουσιάσαμε στα νήπια τη γλωσσική έννοια «**φιλοφρονήσεις**» και θεσπίσαμε κανόνες συμπεριφοράς για την τάξη. Μέσα από την αυτοπαρουσίαση του τιμώμενου προσώπου, το «**Δίπλωμα Βοηθού**» με τις φιλοφρονήσεις που του προσφέραμε και το παιχνίδι ρόλων που παίξαμε κατανόησαν ότι κάνουμε φιλοφρονήσεις όταν μας αρέσει σε κάποιον κάτι και θέλουμε να του το πούμε για να ξέρει. Επιπλέον, μέσα από την τεχνική των φιλοφρονήσεων τα παιδιά έμαθαν να εστιάζουν στα θετικά σημεία των συμμαθητών τους, να τα αναδεικνύουν και να τα αξιοποιούν θετικά στην επικοινωνία τους.

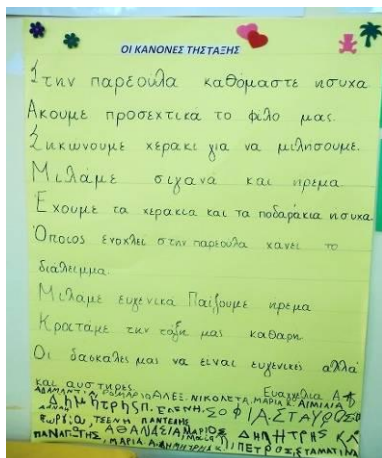
«Δίπλωμα βοηθού» για τα αγοράκια...

...και τα κοριτσάκια μας»

Ακόμα με παιγνιώδη κι ευχάριστο τρόπο με την εμπλοκή του κουκλοθέατρου και τις **γαντόκουκλες** τα νήπια κατανόησαν ότι η θέσπιση κανόνων και η τήρησή τους είναι απαραίτητοι όροι για ένα θετικό και συνεργατικό κλίμα μέσα στην τάξη.

Αφού διατύπωσαν τους κανόνες, τους καταγράψαμε σ' ένα μεγάλο χαρτόνι που το ονομάσαμε **συμβόλαιο** και φυσικά υπογράψαμε όλοι για να είναι επίσημο και να μας υπενθυμίζει την υποχρέωση να το τηρούμε. Συμφωνήσαμε να ανατρέχουμε σε αυτό κάθε φορά που δημιουργείται αναστάτωση μέσα στην τάξη ώστε να επιλύονται οι διαφωνίες, υιοθετώντας βέβαια μαγικές λεξούλες ευγένειας, όπως **Συγνώμη, Ευχαριστώ, Παρακαλώ, Υπομονή**.

«Το Συμβόλαιο»

«Οι μαγικές λεξούλες»

Προκειμένου να ακολουθήσουν τα παιδιά τη διαδικασία του Συμβολαίου και στο σπίτι, φτιάξαμε στον Η/Υ για κάθε νήπιο ένα **πλαίσιο-κορνίζα** για να γράψουν με τους γονείς τους κανόνες της οικογένειας και το μοιράσαμε με τις επιστολές της ημέρας.

Με το σχολιασμό, την περιγραφή εικόνων, με ψυχοκινητικά παιχνίδια όπως του **Ασύρματος** και της **Σιωπής** και με τις γαντόκουκλες τα νήπια μάθανε να αγνοούν, **να διαχειρίζονται τους περισπασμούς**, να διατηρούν την προσοχή τους. Παράλληλα να είναι ενεργητικοί ακροατές και ομιλητές διακόπτοντας μια συζήτηση με ευγενικό τρόπο όταν η στιγμή είναι κατάλληλη.

«Μαθαίνω καλούς τρόπους»

Δεν παραλείψαμε βέβαια ολοκληρώνοντας τα πρώτα έξι μαθήματα, να αναφερθούμε στην **διαφορετικότητα** και τη **μοναδικότητα** κάθε ανθρώπου μέσα από ποικιλόμορφες δραστηριότητες όπως: συζήτηση για τη διαφορετικότητα και τη μοναδικότητα, παρατήρηση και σχολιασμό εικόνων με δυσνόητο περιεχόμενο και διαφορετική ερμηνεία από το κάθε νήπιο για

την ίδια εικόνα, παρατήρηση του εαυτού τους με τη βοήθεια διάφορων ειδών κατόπτρων και μεγεθυντικών φακών, ανάγνωση παραμυθιών.

«Διαφορετικοί...αλλά ίσοι !!!»

Περνώντας στην ενότητα **Αναγνώριση-Διαχείριση Συναισθημάτων και Ενσυναίσθηση**, θελήσαμε να βοηθήσουμε τα νήπια να διερευνήσουν τα συναισθήματά τους, να αντιληφθούν και να κατανοήσουν τόσο τον εαυτό τους όσο και τους άλλους.

Τα παιδιά κατανόησαν ότι **όλα τα συναισθήματα είναι αποδεκτά και χρήσιμα στη ζωή τους** και ότι μπορούν να τα αντιληφθούν από τις σωματικές ενδείξεις.

«Βιβλία που προάγουν τη συναισθηματική νοημοσύνη»

Κατασκευάσαμε **μάσκες Χαράς και Λύπης** και δημιουργήσαμε το «**Καλάθι των Συναισθημάτων**». Παρατηρήσαμε εικόνες και έκαναν υποθέσεις γιατί είναι χαρούμενοι ή λυπημένοι στην εικόνα, μας υπαγόρευαν ποια πράγματα τα κάνουν να αισθάνονται χαρούμενα και ποια λυπημένα και καταγράφηκαν σε λίστες.

«Το καλάθι με τις μάσκες των συναισθημάτων»

«Ποια συναισθήματα κλείνω στην καρδιά μου... και ποια στο σεντούκι...»

Εκφράστηκαν καλλιτεχνικά δημιουργώντας το «**Δέντρο της Χαράς**» και κολλώντας πάνω του καρδιές-φύλλα, γράφοντας πότε νιώθουν χαρά. Παίξαμε το παιχνίδι «**Μάντεψε πως αισθάνομαι**», αναζητήσαμε στο διαδίκτυο **τραγούδια και μελωδίες** που εκφράζουν διαφορετικά συναισθήματα, φορώντας χαρούμενες ή λυπημένες μάσκες και χορεύοντας με ανάλογες κινήσεις.

«**Νιώθω όμορφα όταν...**»

«**Μουσική και συναισθήματα... επίσκεψη σε ωδείο**»

Παράλληλα επεξεργαστήκαμε το συναίσθημα του θυμού με αποτέλεσμα οι μαθητές να μάθουν να εκδηλώνουν με σωστή συμπεριφορά και να διαχειρίζονται το θυμό τους με **ΤΕΧΝΙΚΕΣ χαλάρωσης**.

Φτιάξαμε **λίστες** από πράγματα που τους προκαλούν θυμό, κατασκευάσαμε το «**θυμόμετρο**» της τάξης, αλλά και το ατομικό τους θυμόμετρο για το σπίτι και συμφωνήσαμε ότι κάθε παιδί που θυμώνει, θα πηγαίνει στο θυμόμετρο και θα ανεβάζει τον δείκτη μέχρι το 10, μετρώντας ανάποδα στη συνέχεια και κατεβάζοντας τον δείκτη μέχρι να κατευνάσει το θυμό του. Τέλος χορέψαμε τον «**Χορό του Θυμού**» και παίξαμε το παιχνίδι «**Το θυμωμένο μακαρόνι**».

«**Το θυμόμετρο της τάξης**»

«**Το ατομικό θυμόμετρο**»

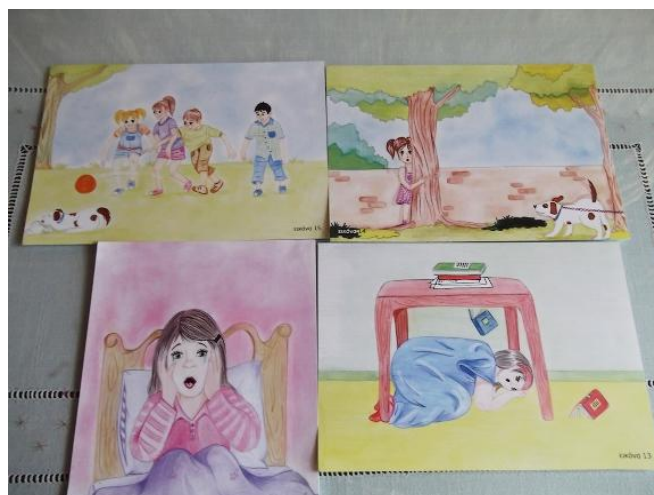
Δεν παραλείψαμε να αναφερθούμε στο **φόβο**, ένα συναίσθημα έντονο και επίπονο για τα μικρά παιδιά.

Μέσα από διαλογική συζήτηση και την **ανάγνωση του παραμυθιού «Όταν φοβάμαι»** τα νήπια πρότειναν ευχάριστους τρόπους να αντιμετωπίζουν τους φόβους τους και να νιώθουν ασφαλή.

Παράλληλα δημιούργησαν μία **ομαδική εργασία με τίτλο «τι φοβάμαι...»**, κόβοντας φαντασματάκια και γράφοντας με τη βοήθειά μας τους φόβους τους.

«Οι φόβοι μας...»

«Εικόνες με το συναίσθημα του φόβου»

Κλείνοντας την ενότητα με τα συναισθήματα αναφερθήκαμε στην αγάπη, το μίσος και στη ζήλια.

Οι γαντόκουκλες **Μελίτσια** και **Γκίλμπο** βοήθησαν τα παιδιά να κατανοήσουν ότι τα συναισθήματα μπορούν να εναλλάσσονται όπως και οι προτιμήσεις μας. Ακόμα διαβάσαμε βιβλία που έθιγαν το συγκεκριμένο θέμα: «**Το παπί που δεν είχε τι να πει**», και «**Όχι Κόκι, μια μεγάλη ιστορία αγάπης με ένα μικρό αγκαθάκι**».

«Οι γαντόκουκλες – οι καινούριοι φίλοι μας»

Τα παιδιά αντιστοίχισαν χρώματα, φαγητά και ζώα με τα συναισθήματα, π.χ. «**Εάν η λύπη (η χαρά, ο θυμός κ.α.) ήταν χρώμα, ποιο θα ήταν...;**» και έπαιξαν το ψυχοκινητικό παιχνίδι «**Άμπρα κατάμπρα**».

Αναφορικά με **το συναίσθημα της ζήλιας**, το οποίο μπορεί να είναι πολύ έντονο στα παιδιά και τα οδηγεί σε εκρήξεις θυμού και οργής, συζητήσαμε μέσα στην τάξη πότε και τί ζηλεύουμε, παρατηρήσαμε εικόνες και τα παιδιά υπέθεσαν τις αιτίες ζήλιας και πρότειναν τρόπους διαχείρισης.

«Εικόνες με το συναίσθημα της ζήλιας»

Προς το τέλος του προγράμματος, αφού έχει ενισχυθεί η υπευθυνότητα των νηπίων, έχουν εμπλακεί σε απαιτητικές δραστηριότητες και έχουν αναδυθεί οι νέες κοινωνικές δεξιότητες και γνώσεις τους αναφερθήκαμε σε πιο σύνθετες έννοιες όπως **να μάθουν να ακούνε το σώμα τους**, να διαχωρίζουν τα αγγίγματα σε εκείνα που τους προκαλούν ευχάριστα ή δυσάρεστα συναισθήματα. Παρατηρήσαμε εικόνες που έδειχναν **ευχάριστα ή δυσάρεστα αγγίγματα**, εικόνες βίας με θύτες ή θύματα, **παίξαμε το παιχνίδι «Τι θα έκανα αν...»**, ορίσαμε ποιος άνθρωπος θεωρείται **άγνωστος και ξένος** και μάθαμε να λέμε το σλόγκαν «Το σώμα λέει όχι σε δυσάρεστα αγγίγματα».

«Τα χέρια δεν είναι για να δέρνουμε»

« Οι προσκλήσεις της γιορτούλας μας»

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς **το πρόγραμμα «Βήματα για τη ζωή»** παρουσιάστηκε στο **ευρύτερο κοινό, τους γονείς, ως γιορτή λήξης από τα νήπια** τόσο λεκτικά με τη μορφή ποιημάτων και τραγουδιών, όσο και με τη γλώσσα του σώματος μέσω ψυχοκινητικών παιχνιδιών και θεατρικού παιχνιδιού.

Αξιολόγηση

Καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του Προγράμματος οι νηπιαγωγοί σεβόμενες τις δυνατότητες και τον προσωπικό ρυθμό κάθε νηπίου έδωσαν την ευκαιρία για ενεργό λεκτική συμμετοχή, για έκφραση των επιθυμιών και των αποριών τους.

Τα νήπια έμαθαν να περιγράφουν, να αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη, να επιχειρηματολογούν.

Επίσης απέκτησαν ενσυναίσθηση και ικανότητα να επιλύουν προβλήματα και συγκρούσεις μέσα στην τάξη με θεμιτές συμπεριφορές.

Παράλληλα βελτιώθηκε και εμπλουτίστηκε ο προφορικός τους λόγος με νέες λέξεις μέσα από ποιήματα, παροιμίες, διήγηση προσωπικών τους εμπειριών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα νήπια έδειχναν ιδιαίτερο ενθουσιασμό κάθε φορά που καθένα ξεχωριστά αναλάμβανε να παρουσιάσει τον εαυτό του στην ολομέλεια της τάξης και να κληρώσει τον επόμενο «Βοηθό».

Σταδιακά βελτιώθηκε η αυτοεκτίμηση των νηπίων, ενισχύθηκε η αυτοπεποίθησή τους, ιδιαίτερα τα πιο συνεσταλμένα νήπια ένωσαν άνετα να περιγράφουν εμπειρίες και συναισθήματα.

Κάθε Τρίτη και Πέμπτη που ήταν η παρουσίαση του Προγράμματος στην τάξη, η χαρά των νηπίων ήταν απερίγραπτη και η ανυπομονησία τους μέχρι να κληρωθούν αποτυπωμένη στα μάτια τους.

Από την πλευρά τους οι γονείς στάθηκαν πολύτιμοι αρωγοί και συνεργάτες μας, ενθουσιάστηκαν με το Πρόγραμμα και ήταν αποδέκτες της συναισθηματικής ωρίμανσης των παιδιών τους και της θετικής επιρροής του Προγράμματος στη ρύθμιση της συμπεριφοράς τους.

Οι νηπιαγωγοί ενημερώναμε καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιά με επιστολές και εργασίες για το σπίτι τους γονείς, αλλά και για τον τρόπο που οι ίδιοι θα μπορούσαν να γίνουν ενεργοί μέτοχοι και υποστηρικτές της μάθησης των παιδιών τους.

Συνοψίζοντας, πιστεύουμε ότι το «Βήματα για τη ζωή» ήταν ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια μας και ότι τα νήπια απέκτησαν την ικανότητα να μεταφράσουν όλη τη γνώση που δέχτηκαν σε θετικές συμπεριφορές και να βελτιώσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, ενώ παράλληλα να συμμορφώνονται σε κοινωνικούς κανόνες που απαιτεί τόσο το σχολικό περιβάλλον όσο και η ευρύτερη κοινωνία.

Βιβλιογραφία:

Παρατίθενται οι **τίτλοι των βιβλίων που διαβάσαμε** κατά τη διάρκεια του Προγράμματος με τα παιδιά, τα οποία **προτείνουν καλές πρακτικές** μέσα από τη λογοτεχνική ματιά. Η ανάγνωση των βιβλίων έδωσε στα παιδιά την ευκαιρία να ζωγραφίσουν ότι τους έκανε εντύπωση ή να δημιουργήσουν με τη φαντασία τους διαφορετική εξέλιξη στην ιστορία.

- **Σειρά: Μαγικές λεξούλες – 6 τόμοι** (1.Ευχαριστώ 2.Παρακαλώ 3.Σ' αγαπώ 4.Συγγνώμη 5.Υπομονή 6.Γεια), Σάρα Αγκοστίνι, εκδ. Τζιαμπήρης Πυραμίδα
- **Σειρά: Αξίες – 4 τόμοι** (1.Μαθαίνω καλούς τρόπους 2.Μαθαίνω να είμαι υπεύθυνος 3.Μαθαίνω να είμαι ειλικρινής 4.Μαθαίνω να σέβομαι), Brian Moses, εκδ. Μοντέρνοι καιροί
- **Σειρά: Δε φοβάμαι... - 4 τόμοι** (1. Δε φοβάμαι το σκοτάδι 2.Δε φοβάμαι το νερό 3.Δε φοβάμαι τον οδοντογιάτρο 4.Δε φοβάμαι το νοσοκομείο), Κατερίνα Γιαννίκου, εκδ. Μοντέρνοι καιροί
- **Σειρά: Βιβλία που προάγουν τη συναισθηματική νοημοσύνη - διάφοροι τόμοι** (1.Δε θέλω να βγω από το αυγό 2.Ο Κίμωνας σε αποστολή διάσωσης 3.Ο φαντασμένος Λούης 4.Η γάτα η Μαρμελάδα 5.Ο μεγάλος χνουδωτός 6.Ο Ποσειδώνας και η Φρουφρού), Γιολάντα Τσορώνη – Γεωργιάδη, εκδ. Σαββάλας.
- **Σειρά: Μικρές ιστορίες - διάφοροι τόμοι** (1.Το αστέρι της φιλίας 2.Το παπί που δεν είχε τι να πει 3.Η κουκουβάγια που φοβόταν το σκοτάδι), Γιολάντα Τσορώνη – Γεωργιάδη, εκδ. Σαββάλας.
- **Σειρά: Τα Ζουζουνοβιβλία - διάφοροι τόμοι** (1.Ο λύκος που έγινε μάγειρας 2.Ο Αγκαλίτσας 3.Όκι Κόκι), εκδ. Μοντέρνοι καιροί
- **Σειρά: Τα παραμύθια της οικογένειας - διάφοροι τόμοι** (1.Το λυπημένο ψαράκι 2.Ο Παγουλίνος), εκδ. Αστέρης Δεληθανάσης
- **Κι εγώ;** - Μιρέιγ Ντ' Αλλανσέ, εκδ. Σοκόλη
- **Γυρεύοντας μια αγκαλίτσα** – Διονύσης Βαλεριάνος, Ελληνοεκδοτική
- **Δώσε την αγάπη** – Αγγελική Βαρελλά, εκδ. Πατάκη
- **Στέλλα, το αστεράκι της θάλασσας** – εκδ. Little Friends

Στη συνέχεια παρατίθενται ενδεικτικά κάποια φύλλα εργασίας που κατασκευάστηκαν από τις νηπιαγωγούς και δόθηκαν στους γονείς προκειμένου να τα επεξεργαστούν με τα παιδιά στο σπίτι:

«Ατομικός πίνακας σημαντικών πραγμάτων»

Σημαντικές ημερομηνίες

- Ημέρα και ώρα γέννησης:
- Ημερομηνία που περπάτησε:
- Ημερομηνία που μίλησε:

Ταξίδια

- Σημαντικά ταξίδια:
- Αγαπημένα μέρη του παιδιού:

Σημαντικά γεγονότα στην οικογένεια

- Ημερομηνία «άφιξης» νέου μέλους:
- Αλλαγή εργασίας για κάποιον γονέα:
- Κάτι άλλο:

Εκφράσεις δημιουργικότητας

(Μαθήματα ζωγραφικής, μουσικής, χορού, κάποιο άθλημα κ.τ.λ.)

Προτιμήσεις

- Αγαπημένο Φαγητό:
- Αγαπημένο παιχνίδι:
- Αγαπημένο χρώμα:

Σημαντικά πρόσωπα

- Αγαπημένοι συγγενείς:
- Αγαπημένοι φίλοι:

«Ζηλεύω όταν...»:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Οδηγίες προς τους γονείς:

Ρωτήστε το παιδί σας τι το κάνει να ζηλεύει. Ακούστε το χωρίς κριτική, μόνο με ενδιαφέρον και γράψτε ακριβώς αυτό που θα σας υπαγορεύσει.

Και τώρα σκεφτείτε...Ακούσατε από το παιδί αυτό που περιμένατε ή κάτι διαφορετικό;